

Мария Касимова - „Близки срещи със смесени чувства“

Истории с бележки под линия

Първа част

ПЪТЯТ НА СМИСЪЛА

Започнах живота си като едно чувствително момиче, което плачеше често и от нищо. Живеех спокойно и защитено в прегръдките на родителите си, докато татко не почина. Тригодишното му боледуване ме изправи пред много неща. Най-голямото беше осъзнаването, че наистина човек един ден умира и че това никога не е справедливо. А най-трудното за преглъщане – че никой нищо не може да направи срещу смъртта. Когато осъзнах тези две неща, пораснах. И с порастването реших да не посвещавам живота си на мислите за края, а всеки ден, всяка минута да го живея с усещането за щастие. Разбрах, че щастieto не е нещо, което придобиваш отвън – то е начин на гледане на света, то е сетиво, което трябва да възпиташ у себе си. Модерно е да го наричаме позитивизъм. Аз продължавам да го наричам „възможност за щастие“. Като всяка възможност и тази за щастieto си виси свободно в пространството, над главите ни, във въздуха, който дишаме. Лесно е да я уловиш и да я пуснеш в себе си. Трудно е да я осъзнаеш. Тогава, в онзи горещ юлски следобед, когато погребяхме баща ми и когато майка ми се облече от горе до долу в черно, реших да избира светлата страна на живота и да не изпускам възможността сърцето ми да улови щастieto. Направих го някак опосредствано – казах си тогава, че ако беше жив, баща ми щеше най-много от всичко да иска да съм щастлива. И че фактът, че вече не е жив, не ме лишава от отговорността да изпълня това негово желание. В деня, в който го погребяхме, същия следобед, се качих на тъмната сцена на Сатиричния театър и там – сред сценичната прах, която той дишаше, на дървения под, който познаваше стъпките му, в мрачния салон, където беше звучал гласът му, шепнешком обещах да бъда щастлива. Невинаги ми се получаваше. И невинаги ми се получава. Понякога пропускам щастieto, фръцвам се пред носа му недоволна или не му вярвам. Понякога с удоволствие и самосъжаление се отдавам на тъгата. Но някъде там, в онзи спомен от сцената, когато бях на шестнайсет години и ми предстоеше да живея целия си живот без мъжа, който винаги и безусловно би ме обичал – баща ми, – щастieto всеки път ме чакаше, за да го видя отново.

Така с годините, с нанесените удари под кръста, с поетите болки, с крошетата в носа и с предателствата станах един по-щастлив човек. Изстрадах си ги, изплаках си ги, понякога имах чувството, че ще се предам, но накрая след всеки тъжен епизод от женската си биография някак вдигах глава. И някак отново тръгвах. Дори не знам какво точно ме е вдигало – ту децата, ту професията, ту незаменима приятелка, ту любов. Или онова обещание от сцената на Сатиричния – да съм комедиант в личната си житейска драма. Още се уча...

Няма да стане!

„Няма да стане тя тая работа!“, казал един лекар на майка ми, докато тя едва доловимо стенела в деликатната позиция на раждаща ме. След това се въртнал, напуснал полесражението и оставил за евентуалното ми появяване на бял свят да се погрижи друг. Предвиждал неприятен изход и предпочитал мъртвороденото дете да не бъде вписано точно в неговата лекарска биография. За щастие на майка ми другият се оказал далеч по-мотивиран боец. Според спомените ѝ младият лекар се появил в „сияеща бяла

престилка“, носейки странен апарат. Набързо обяснил, че ще измъкнат своенравното бебе посредством това чудо на медицинската техника, което за по-лесно нарекъл „вакуум“. След петнайсетина минути моя милост проплакала в ръцете на амбициозния лекар, бурно аплодиран от целия медицински екип. На главата ми се мъдрела лека цицина, но всичко останало си било наред, напук на мрачните прогнози на първия специалист.

В последвалата седмица ме подложили на пълни изследвания, защото според цялата тогавашна медицина съществуването ми било невъзможно. Майка ми чула поне три медицински лица да казват: „Това дете няма да го бъде!“, и като удавник за сламка се хванала за най-позитивната визия за моето бъдеще – че може и да живея, но определено няма да съм наред.

Когато ни изписали от родилната клиника, в моето нормално бъдеще вярвал единствено баща ми. Оказал се напълно прав, защото само след месец хората с бели престилки цитирали случая като изключение от правилото, като една щастлива медицинска грешка или „необяснимо чудо на човешката природа“.

„Това няма да стане“ обаче трябва да е била фразата, чула от мен още от вътреутробното ми битие. Защото някак целият ми досегашен живот беше посветен на това инажливо да ѝ се противопоставям. А в страна като България по дефиниция се приема, че нещо първо няма да стане. Пък после, евентуално, може би, би могло при определени обстоятелства и с различни по сила и честота намеси да вземе и да се получи. Ама по-сигурно е, че няма да стане, де...

Маршът между първото твърдение и колебливия и неустойчив противоположен изход обаче е равносилен на истинска обществена и лична война. Прочутият български нихилизъм е толкова вкостенен в манталитета ни, че е пропит във всеки опит за някакво движение или промяна.

Да направиш нещо извън представите на околните, тук се приема за риск. Той от своя страна винаги е смятан за по-скоро негативен акт. Ако предложите на съседите си да съдите общината например – заради препълнените кофи за боклук, неосветената улица или дупките в асфалта, – първото, което ще ви кажат, е „Нищо няма да стане“. Ако все пак тръгнете от врата на врата да събирате подписи и се нагърбите с цялата логистика около случая, ще ви гледат с присмех и ще ви обявят за кварталния перко. В случай че се откажете още в началото, най-вероятно ще са доволни – тяхното „Нищо няма да стане“ ще се е случило. Ако пък спечелите, ще причислят случая по-скоро в графата „изключения“, отколкото в „правило“.

Един слънчев есенен ден приятелка художничка се разхождала в квартал „Лозенец“. Минала покрай запустялата водна кула там, спряла да я погледа и си казала, че това място е чудесно за един малък, спретнат артистичен фестивал. Написала проект и тръгнала от врата на врата да убеждава администрациите в смисъла на своята идея. Зад всяка врата я посрещала една и съща реплика: „Това няма да стане!“. Когато си тръгвала, усещала зад гърба си подигравателните погледи на служителките и ядосаното цъкане с език, че им губи ценното служителско време. Да, но не се отказала. След година фестивалът ѝ се състоя точно такъв, какъвто си го представяше. И така вече години. Помагат ѝ, разбира се, още шепа хора, ваксинирани срещу българския вирус „Това няма да стане“.

Наричам това изначално, необяснимо българско принципно отрицание към всичко и всеки „позиция НЕ“. Незнайно защо тук то е свързано с представата за мъдрост. Да отречеш, не значи непременно да откажеш или да класифицираш дадено действие като глупаво или опасно. За българския начин на мислене то е някак интелектуално достолепно. Нещата у нас се правят от „лудите глави“, от „перковците“. Останалите

предпочитат да стоят в бездейната позиция на всичкоразбирачи, чиито „позиции НЕ“ са начин да изглеждат интересни. Поне в собствените си очи.

Ако кажете на един американец, че искате да си отворите магазин за черни и бели копчета, той ще ви се усмихне с белите си американски зъби, ще ви потупа по рамото и ще ви похвали за вашата *wonderful idea*. Това е позицията към живота на една нация, чийто девиз е *Go for it!* Няма значение каква е идеята, нито дали подкрепата е съвсем искрена – просто няма да чуете нито една спъваща фраза. Дръзването да правиш неща, полетът на фантазията и усилията на ума и тялото да го осъществят – те заслужават да бъдат подкрепени. Тогава дори и магазинът за копчета да се окаже глупава идея, пътят, извървян към нея, се превръща в капитал. При това най-ценния, защото е лично натрупан и никой не може да ти го отнеме – нито като опит, нито като уроци, нито като тренировка. При това положение всеки неуспех разчиства пътя на нещо в бъдеще, което ще се случи точно както трябва.

Инатливо същество съм. И слава богу! Благодарение на това свое качество по рождение съм оборила стотици това-няма-да-стане. Прилагам кратък списък на най-скорошните, защото се случиха в последния месец и някак станаха причина за появата на този текст:

1. Уредих безплатно вино за една театрална премиера. Представяха ми собственика на винарната като „ужасен тегавеняк“, който нищо не даваше, и изобщо да не съм си губела времето да пробвам. Имам коренно различни впечатления.
  2. Повярвах в таланта на едно момиче, на което учителят по рисуване беше писал двойка за бездарие. В момента тя е студентка по живопис в Италия.
  3. Станах свидетел как лекар оспори диагноза на своя професор въпреки неприятните ситуации, в които му се наложи да попада. Оказа се прав. Професорът дори се извини.
  4. Един моден дизайнер предпочете да стане обушар, и стана!
  5. Моя приятелка роди първите си две деца на петдесет и две години. Защото само един от всичките лекари не ѝ каза „Това няма да стане“. И тя му повярва!
- Сигурна съм, че „Няма да стане тая работа!“ е фраза за неудачници.
За себе си избирам друга: Няма начин да няма начин!

* — — — *

Тогава, когато написах този текст, преживях най-трудните си професионални години. Неотдавна беше приключил най-любимият ми проект – списание НЕЯР (съществувало от пролетта на 2009 до есента на 2010 г.). Създадохме го с много надежда и с все още добра финансова подкрепа и трябваше да бъде първото българско списание за деловите жени. Издателят беше „Икономедия“ АД. Работех като журналист в тогавашното им списание „Капитал LIGHT“, радвах се на спокоен, подсигурен и интересен живот и предложението да реализирам с мой собствен екип тази идея направо ме изстреля в Космоса от възторг.

Измислихме го, направихме го, но дойде първата икономическа криза на XXI век и година и половина след пилотния брой на НЕЯР целият екип беше освободен. От днес за утре се оказахме ненужни и на улицата. Безработни. Спомням си, че написах статус във Фейсбук, че си търся работа. Вярвах, че ще си намеря до месец ново и още по-хубаво място, защото... е как?! Хората ме познават, колегите ми имат доверие, мога и искам, имам идеи!... Обещавах ми от няколко места да ме „вземат“. Пращах сивита, молех приятели, ходех на срещи, но навсякъде вдигаха рамене и виновно ми обяснявах, че съм супер, ама точно сега, точно тук, точно аз... В крайна сметка всички преговори стигаха до „няма да стане“. Никой не назначаваше хора, пазарният механизъм повеляваше в такива случаи екипите да се стягат, а тези, без които може, да

бъдат уволнявани. Без мене можеше. Беше зима, имах две деца ученици на петнайсет и на десет и ме беше страх как изобщо ще се оправим. Натрупах много „няма да стане“ до края на 2012 г., когато този текст се роди.

„Няма да стане“ излезе в един популярен и много бързо набиращ аудитория по онова време сайт – *SofiaLive*. Моя приятелка работеше там, покани ме да стана автор, защото харесваше как пиша, а и вероятно защото знаеше ситуацията ми и искаше да ми помогне да изкарвам някакви пари. Нито за миг не ме накара да се чувствам „ангажирана по милост“. Каза ми да предлагам теми и да пиша „мойто си“. Така и направих. След този текст получих писма от най-различни хора. Разказваха ми личните си битки и победи, споделяха нещата, които са ги смазвали от безсилие, и тези, които са ги карали да политат отново. Дотогава не си давах сметка колко дълбоко можеш да влезеш с една твоя история в душата на някого. Дотолкова, че да седне и да ти напише писмо, в което да се разкаже.

Година по-късно, някъде в края на 2013-а, в едно фотоателие в малък провинциален град един приятел видял същия този мой текст принтиран и окачен в скромна дървена рамчица на стената до касата. Не пишело кой е авторът – беше се разпространил като апокриф. Стана ми хубаво, когато разбрах.